

[PhDr. Helena Gajdušková: V současné době je nejdůležitější projekt S knížkou do života \(Bookstart\) \[1\]](#)

Autor:

- [GAJDUŠKOVÁ, Helena](#) [2], [JANSOVÁ, Linda](#) [3]

Číslo:

- [2019, ročník 28, číslo 2](#) [4]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [5]

Klíčová slova:

- [Gajdušková, Helena](#) [6], [Masarykova veřejná knihovna Vsetín](#) [7]

Region:

- [09 Region Velká Morava](#) [8]

PhDr. Helena Gajdušková je výraznou osobností českého knihovnictví. Vsetínská knihovna, která nese jméno po prvním československém prezidentovi, se za jejího vedení nejenom přestěhovala do nových prostor, ale zahájila také celou řadu inovací. V následujícím rozhovoru H. Gajdušková prozrazuje, jak to všechno začalo, co vše se podařilo, ale např. i to, proč si velmi cení projektu S knížkou do života (Bookstart).

Nejprve bych začala klasickou otázkou - proč a jak jste se stala knihovnicí? Zvažovala jste i jiné oblasti působení? A pokud ano, díky čemu u Vás vyhrálo právě knihovnictví?

Dnes to zní až skoro neuvěřitelně, ale mně se s mým povoláním splnil dětský sen. Samozřejmě jsem jako dítě chodila do knihovny a hodně četla. Knihovna mi však natolik přirostla k srdci, že jsem už asi v osmé třídě (aniž jsem si to tehdy uvědomovala) pracovala jako „dobrovolník“. Vytvářela jsem v knihovně různé seznamy doporučených knih, které jsem sama četla, zařazovala knížky a nejšťastnější jsem byla, když si knihovnice odskočila nakoupit a mě nechala v knihovně samostatně půjčovat. To by si myslím dnes už nikdo nedovolil. Ale její vlídný přístup a také (budme upřímní) moje nechuť k matematice mě postupně při výběru povolání nasměrovaly na knihovnickou dráhu.

Když se ohlédnete za desítkami let strávenými ve vsetínské knihovně (především za posledními přibližně dvaceti lety, kdy jste působila jako ředitelka knihovny) a měla byste zmínit tři věci, které pokládáte za svůj největší pracovní úspěch, které věci by to byly?

Největší radost mám z toho, že v roce 2006 se podařilo knihovnu přestěhovat z malé vilky do velké moderní budovy na náměstí – tyto prostory opravdu dodaly knihovně i jejím aktivitám křídla.

Druhou věcí, kterou bych zde jmenovala, je to, že jsme se jako jedna z prvních knihoven vydali cestou komunitní knihovny – tedy knihovny, kterou zajímá, čím její město žije, snaží se dění ve městě aktivně ovlivňovat – a to tak, aby se zdejšími občany dobře žilo. Tato snaha zahrnovala vždy na prvním místě kvalitní knihovnické služby, ale ruku v ruce s tím spojené vzdělávací aktivity, spolupráci s nejrůznějšími subjekty ve městě a v neposlední řadě i důraz na sociální kontext knihovny – aby

přístup ke vzdělání, ke knížkám měli umožněn opravdu všichni.

Třetí věc, kterou bych zde jmenovala, je tým lidí vsetínské knihovny. Pracují zde kolegyně a kolegové, které jejich práce baví, kteří jsou profesionály ve své činnosti, budují kvalitní lidské vztahy a vytvářejí dobrou atmosféru jak pro své čtenáře a uživatele, tak také sami mezi sebou.

Vsetínská knihovna se zapojuje do řady projektů nebo projekty i sama vede. Podle čeho jste jako ředitelka knihovny rozhodovala o tom, do kterého projektu se knihovna zapojí nebo který sama připraví? A můžete odhadnout, kolik projektů, které knihovna iniciovala, získalo požadovanou finanční podporu?

S projekty jsme začali hned zpočátku devadesátých let. Pamatuji si, že jsme zpracovávali katalog podnikatelů Valašska, pokoušeli jsme se o propojení s hospodářskou komorou, ale nejvíce nás ovlivnil a nasměroval projekt Neziskové organizace na cestě do EU (tříletý projekt v letech na přelomu tisíciletí), do něhož bylo na základě projektové vize vybráno 18 subjektů – devět nevládních neziskových organizací a devět příspěvkových organizací. Předložili jsme tam už tehdy projekt komunitní knihovny, pro který jsme chtěli získat nové prostory. Tento projekt se odehrával ve dvou rovinách – jednak jsme prošli velmi kvalitním vzdělávacím cyklem o Evropské unii a připravovaných evropských fondech a druhá rovina měla za cíl náš záměr skutečně připravit tak, aby se z něho stal projekt financovatelný Evropskou unií. Dnes to zní trochu legračně, protože evropské projekty jsou běžné, ale tehdy jsme ještě vůbec nevěděli, jak složité je takový projekt zpracovat. Účast v tomto projektu nám moc pomohla nastartovat projektové myšlení v knihovně, nebát se velkých milionových projektů a jít odvážně do nových a neznámých věcí. Bylo to dost náročné, protože tři roky jsme co šest týdnů obětovali víkend a vzdělávali se – ale dodnes jsme s některými účastníky tohoto prvního „podprojektu“ v kontaktu a velmi rádi na tuto dobu a tyto zážitky vzpomínáme.

Takto připravený záměr komunitní knihovny podpořilo i město Vsetín, kde tehdy vládla filozofie „běžte všichni do evropských projektů, my vás v tom podpoříme“. Skutečně tomu tak bylo. Šli jsme hned do první výzvy prvního kola a uspěli jsme. První projekt muselo podat město, protože bylo majitelem budovy, takže úzká spolupráce s úřadem, architektkou a knihovnou byla korunována prvním úspěchem.

Další projekty už jsme si připravovali sami – Knihovna jako komunitní a vzdělávací centrum regionu, Rovné příležitosti žen a mužů v knihovně, Vzdělávání pro nezaměstnané ve spolupráci s Úřadem práce, několik česko-slovenských projektů zaměřených na vzdělávání knihovníků, na informační vzdělávání a na kulturní vzájemnost Čechů a Slováků a výměnu zkušeností.

Samozřejmě ne všechny projektové záměry nám vyšly.

Když to ale hodnotím zpětně, protože se i dnes účastním dalších projektů, zdůraznila bych tehdejší vysokou efektivitu projektů, jejich smysluplnost a praktičnost.

Co všechno knihovně na základě Vaší zkušenosti může přinést realizace vlastních projektů?

Především moře práce, ale i nové zkušenosti, poznatky, přátele a v neposlední řadě i peníze na aktivity, které by se jinak realizovat nedaly. Některé projekty pomohly rozvinout to, co jsme „před projektem“ dělali na koleně nebo tak nějak „bokem“. Klíčové byly první tři evropské projekty, které nám pomohly zrealizovat vizi komunitní knihovny v nových prostorách – se silným vzdělávacím a sociálním aspektem (vzdělávání nezaměstnaných, rodičů malých dětí, občanů 50+). Velmi zajímavé byly i projekty příhraniční se Slovenskem – jeden (ve spolupráci s Turčianskou knižnicou v Martině) nám pomohl zpracovat databanku lekcí informačního vzdělávání pro základní i střední školy (knihovna z nich těží dodnes), jiný kladl důraz na „regionálne cennosti“ – s Prievidzou jsme si vyměnili zkušenosti, jak se kde pracuje s lokálními tématy. S kolegy ze Slovenska spolupracujeme i mimo oficiální projekty – účastníme se seminářů v Žilině, ale i v dalekém Vranově a setkali jsme se i s knihovnicí ze Staré Ľubovně, našeho partnerského města (přípitek šampaňským na Ľubovňanském hradě patří k nezapomenutelným mezinárodním zážitkům).

Jak se Vám osvědčovala účast v celostátních projektech SKIP? Které jsou podle Vás

nejpřínosnější a proč?

Projekty SKIPu pomáhají oslovit veřejnost i média celoplošně, v tom je myslím jejich největší hodnota. Trochu potíží je v tom, že jich máme během celého roku hodně, a sami nevíme (obecně my knihovníci), kterému z nich dát přednost, který s médii nejvíce komunikovat. Všechny jsou dobré, ale někdy je jejich množství trochu matoucí. Podle mého názoru je v současné době nejdůležitější projekt S knížkou do života (Bookstart), který nám pomohl dostat se k nejmladší generaci a už od plenek ji zvykat chodit do knihovny – včetně jejích rodičů. Z mého pohledu je tento projekt – zaměřený na podporu RODINY při dětském předčtenářství – klíčový. Jeho prostřednictvím se do knihoven dostávají celé rodiny a navíc vesměs tomuto projektu vyslovují podporu i místní úřady (vítání občánků).

Dalším důležitým projektem je projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka (tedy pasování prvňáčků – rituál spojený s tím, že se děti naučí číst) nebo Noc s Andersenem, i když v poslední době se stalo „nocování“ moderním i v muzeích, kostelích, školách atd. Až se z některého andersenovského nocležníka stane v nějaké obci starosta, bude to mít jistě dobrý vliv i na tamější knihovnu!

Ostatní projekty jsou také důležité, např. Březen – měsíc čtenářů s oceňováním různých kategorií čtenářů – zde je zase výborná parketa pro seniory nebo jiné věrné a dlouhodobé čtenáře knihovny.

Výborná je jednotná propagace, nápor na média – někdy by grafická stránka plakátů mohla být lépe s členy SKIPu vykomunikována, ale celkově jsou celostátní projekty SKIPu velmi přínosné.

Snad každý rok se účastníte studijních zájezdů SKIP, při kterých se navštěvují zahraniční knihovny. Ty mohou jistě v řadě případů sloužit jako užitečný zdroj inspirace i pro naše knihovny. Proto bych se Vás ráda zeptala, jestli Vás něco z těchto studijních zájezdů inspirovalo natolik, že jste se to rozhodla (byť i v upravené podobě) uplatnit ve vsetínské knihovně?

Odborné knihovnické exkurze jsou vynikající zkušeností. Každá země, kam se zájezd vypraví, nabídne to nejlepší, co má, takže inspirace, nadšení a chuť dobré nápady napodobit vás provázejí po celou cestu a pomáhají snášet nároky rychlých přesunů, pozdních dojezdů, nepravidelného stravování a jiných doprovodných jevů. Myslím, že zahraniční zkušenosti přinesly deskové hry do knihoven, kdysi dávno v Itálii nás nadchli s brýlemi na čtení a deštníky, které nyní již naleznete ve skoro každé knihovně. Severské země – Dánsko, Švédsko – nás nadchly nadčasovými stavbami knihoven s vynikající architekturou jak nových budov, tak také rekonstrukcí. Přidanou hodnotou bylo cestování s kolegy, s kterými jsme prodebatovali, kde nás co v které knihovně tlačí či bolí, a navíc jsme si cestou užili spoustu legrace. V každé zemi bylo mnoho inspirativního, mě asi nejvíc oslovilo právě Švédsko, kde jsem byla nejdříve díky zájezdu SKIP. Ten mě natolik inspiroval, že jsme pak v květnu 2018 uskutečnili výjezd s kolegy a kolegyněmi ze vsetínské knihovny. Na tomto místě patří veliké poděkování Zuzaně Helínské, bez jejíž pomoci bychom do Švédska možná vůbec nevyrazili!

Vsetínská knihovna za doby Vašeho působení vydala řadu publikací zaměřených na Vsetínsko – za všechny můžeme zmínit např. titul *Vsetín: město a čas z roku 2008*. Jak vznikla myšlenka tento titul připravit a jak konkrétně se do příprav zapojili pracovníci knihovny?

Publikační činnost knihovny vsetínské knihovny nikdy nebyla příliš systematická – na pravidelnou ediční činnost ani na existenci stálé redakční rady jsme podmínky ani sílu neměli. Přesto se podařilo několik titulů vydat, vždy to ale byly příležitostné tisky. Publikace *Vsetín: město a čas* – to byla reprezentativní publikace, kterou chtělo vydat město k výročí 700 let od první písemné zmínky o Vsetínu (2008). Byla to tedy přímá zakázka našeho zřizovatele, a tudíž jsme na přípravu i tisk získali prostředky z rozpočtu města. Tuto ideální situaci jsme bohužel zažili jen v tomto jediném případě, další ediční počiny si buď na sebe musely vydělat, nebo jsme získali peníze z grantů či od sponzorů. Za zmínku možná stojí publikace dopisů básníka Jakuba Demla faráři Josefu Battovi, které se našly na vsetínské katolické faře v pozůstalosti P. Battovy a jež kamarád zachránil před spálením a přinesl do knihovny se slovy „něco s tím udělej“. Velmi rádi jsme pomohli s vydáním pověstí valašské rodačky a sběratelky pověstí Heleny Mičkalové, jejichž komiksová podoba vyšla v letošním roce. Komiksy jsou u nás oblíbené, takže valašské pověsti z Hornolidečska byly vydány už před třemi

lety. Také CD se vsetínskými historickými fotografiemi a starými filmy, na kterém jsme spolupracovali s místním fotografem a nadšencem Radkem Kocurkem, se těšilo značnému zájmu občanů Vsetína.

S jakým zájmem ze strany veřejnosti se regionální dokumenty vydané knihovnou setkávají?

Veřejnost o ně kupodivu zájem má. O komiksy je v poslední době zájem veliký, staré fotografie a filmy pak vyvolaly také řadu besed o tom, jak to kdysi ve Vsetíně vypadalo. V poslední době máme zkušenost s velmi zajímavým regionálním projektem – a to s mapováním míst, kde ve Vsetíně dříve fungovaly hospody. Projekt byl nazván *Po stopách staříčků aneb Kde se dalo ve Vsetíně dobře naťat* – a je to vlastně trochu hra, trochu hledání „pokladu“ podle předem daných indicií. Tato hra běží již druhým rokem a veřejnost je z ní nadšená.

Jaký vztah ke Vsetínsku máte vlastně přímo Vy? Je známo, že pocházíte z Hodonína, ale ve vsetínské knihovně jste působila od roku 1982 do počátku roku 2019, což je neuvěřitelných 37 let...

Pocházím sice z Hodonína, ale k Valašsku jsme měli vždycky moc hezký vztah, můj otec dostal umístěnku do Rožnova, takže jsme několik let dokonce bydleli v Rožnově pod Radhoštěm. Sestra mojí maminky Brňáčky se vdala do Vsetína, takže jsme na Valašsko vždycky rádi jezdili. A když se zde naskytla možnost zaměstnání i s bydlením pro mého manžela, neváhali jsme. Po necelém roce „dělnické praxe“ v MEZu jsem i já našla místo v knihovně, kde jsem skutečně v různých pozicích prožila či pracovala oněch 37 let.

Jak za Vašeho působení probíhala spolupráce se zřizovatelem? Co se Vám nejvíce osvědčilo? Jaký postup byste doporučila ostatním knihovníkům, kteří s lobbováním teprve začínají?

Vítek Richter vždycky říká, že spolupráce je pro knihovníky (ale myslím, že nejen pro ně) nejtěžší disciplína. A spolupráce se zřizovatelem je naprosto speciální kategorie. Víte, že jste na něm naprosto závislí, takže si nemůžete dovolit nemít rád svého zřizovatele (cituji Zlatu Houškovou – knihovna MUSÍ mít ráda svého zřizovatele). Nebylo to vždycky lehké, ne všichni nám „šli na ruku“, ale vždycky jsme usilovali o rozumný vztah a zvali zřizovatele ke všem akcím, dopřáli mu předávání dárečků vítězům nejrůznějších soutěží a zvali jsme je většinou k pro ně příjemným setkáním a „povinností“. Současně jsme se však účastnili veškerého dění ve městě – komunitního plánování sociálních služeb, pracovních skupin k cestovnímu ruchu, různých konzultačních skupin, navíc naše databáze regionálních osobností je jedním z nejdůležitějších pramenů pro místní novináře. Pokud se mi nějaký postup osvědčil, pak právě to, že nás zřizovatel znal z různých akcí na Vsetíně (vernisaží, kulturních událostí, akcí města, na kterých jsme vždy spolupracovali). Při jednání jsem vždy usilovala o maximální otevřenost, ochotu ke kompromisu nebo hledání společného řešení. O některých věcech jsme jednali i několikrát (vyplatilo se nenechat se odbýt).

Ředitelské žezlo vsetínské knihovny jste v dubnu 2019 předala Ing. Daniele Divínové. Předpokládám správně, že s knihovnou budete nějakým způsobem spolupracovat i nadále?

Od loňského podzimu jsem členkou týmu, který spolupracuje v Místním akčním plánu ve vzdělávání pro oblast Vsetínska. Čtenářská gramotnost je jednou z důležitých aktivit tohoto projektu, takže se zde spolupráce knihoven a škol přímo nabízí. Ani v tomto projektu není spolupráce jednoduchá disciplína, ale věřím, že dobře nastavená spolupráce knihovny a základních i mateřských škol se i díky tomuto projektu může ještě rozšířit.

Vsetínská knihovna je jedním z významných kolektivních členů SKIP, Vy sama jste dlouholetou individuální členkou našeho spolku. Co Vám osobně členství přináší? A na co se v rámci SKIP chystáte zaměřit do budoucna?

SKIPu jako naší profesní organizace, která spojuje jak institucionální, tak individuální členy (což má svá pro i proti) si vysoce vážím. Nejen již zmiňované jednotné mediální kampaně, ale i vzdělávání

a další problematika, kterou zaštiťují odborné sekce – Sekce veřejných knihoven, velmi aktivní Zaměstnavatelská sekce – usnadňují život nám obyčejným knihovníkům „v terénu“. Také Bulletin SKIP přináší mnoho zajímavých článků, zkušeností, rozhovorů. Velmi oceňuji speciální čísla, např. informace ze zahraničních knihoven nebo loňský speciál zpracovaný Zlatou Houškovou – přehled všech projektů SKIPu, který jedna naše nová kolegyně z venkovské knihovny ohodnotila na jedničku – tak výbornou metodiku prý nemá žádný obor (a to přicházela ze sociálu, kde se to standardy a metodikami jen hemží).

Takže SKIPu přeji, ať nám vydrží, Vítkovi i Romanovi děkuji za vše, co pro SKIP vykonali a jistě ještě vykonají, a všem dalším (paní Štěpánové, paní Kvasničkové, Katce Nekolové, předsedům sekcí a dalším), kteří za hubičku a naprosto nenápadně pro blaho naší knihovnicko-SKIPácké obce ochotně pracují, přeji i do budoucna hodně těch knihovnických, ale i těch ostatních radostí.

Děkuji za rozhovor!

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/phdr-helena-gajduskova-v-soucasne-dobe-je>

Odkazy

[1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/phdr-helena-gajduskova-v-soucasne-dobe-je>

[2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/gajduskova-helena>

[3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/jansova-linda>

[4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2>

[5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>

[6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/gajduskova-helena>

[7] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/masarykova-verejna-knihovna-vsetin>

[8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/regiony/09-region-velka-morava>